

Pressi- ja teabeosakond

Euroopa Liidu Kohus
PRESSITEADE nr 190/21
Luxembourg, 26. oktoober 2021

Kohtuotsus (kohtuasi C-109/20)
PL Holdings

Liidu õigus keelab liikmesriigil sõlmida vahekohtukokkulepet, mis on sisult identne liikmesriikidevahelises kahepoolses investeerimislepingus sisalduva tühise vahekohtuklausliga

Liikmesriigi kohus peab niisuguse vahekohtukokkuleppe alusel tehtud vahekohtuotsuse seega tühistama.

Luksemburgi õiguse alusel asutatud äriühingu PL Holdingsile ühes Poola pangas kuuluvatest aktsiatest tulenev hääleõigus peatati 2013. aastal ja tehti kohustuslikuks nende aktsiate sundmüük. Kuna PL Holdings ei nõustunud Komisja Nadzoru Finansowego (Poola finantsinspeksioon) otsusega, otsustas ta algetada Poola vastu vahekohtumenetluse. Selleks pöördus PL Holdings ühelt poolt Belgia ja Luksemburgi ning teiselt poolt Poola vahel 1987. aastal sõlmitud kahepoolsele investeerimislepingule¹ tuginedes vahekohtusse, mis on ette nähtud selles lepingus sisalduvas vahekohtuklauslis².

Vahekohus tunnistas ennast 28. juuni ja 28. septembri 2017. aasta otsusega pädevaks lahendama kõnealust vaidlust, tuvastas, et Poola rikkus kahepoolsest investeerimislepingust tulenevaid kohustusi ja mõistis temalt PL Holdingsile välja kahjuhüvitise.

Kaebus, mille Poola esitas vahekohtuotsuste tühistamise nõudes Svea hovrättile (Svea apellatsioonikohus, Rootsi), jäeti rahuldamata. See kohus leidis eelkõige, et kuigi kahepoolses investeerimislepingus sisalduv vahekohtuklausel, mille kohaselt peab seda lepingut puudutava vaidluse lahendama vahekohus, on tühine, ei takista selline tühisus liikmesriigil ja teise liikmesriigi investoril hilisemas staadiumis sõlmida vaidluse lahendamiseks *ad hoc* vahekohtukokkulepet.

Lahendades apellatsioonikohtu otsuse peale esitatud kaebust, otsustas Högsta domstolen (Rootsi kõrgeim kohus) paluda Euroopa Kohtul selgitada, kas ELTL artiklid 267 ja 344 takistavad vaidluse pooltel sõlmida *ad hoc* vahekohtukokkulepet, kui kokkulepe on sisult identne kahepoolses investeerimislepingus ette nähtud vahekohtuklausliga, mis on liidu õigusega vastuolus.

Euroopa Kohtu suurkoda arendas edasi oma kohtuotsusest Achmea³ tulenevat kohtupraktikat ja leidis, et liidu õigus keelab liikmesriigil sellist vahekohtukokkulepet sõlmida.

Euroopa Kohtu hinnang

Esiteks kinnitas Euroopa Kohus kohtuotsusele Achmea tuginedes, et kahepoolses investeerimislepingus sisalduv vahekohtuklausel, mille kohaselt ühe liikmesriigi investor võib vaidluse korral, mis puudutab selle kahepoolse investeerimislepingu sõlminud teises liikmesriigis tehtud investeeringuid, algetada viimati mainitud liikmesriigi vastu menetluse vahekohtus, mille pädevusega see liikmesriik on kohustunud nõustuma, on liidu õigusega vastuolus. See klausel võib nimelt lisaks liikmesriikidevahelise vastastikuse usalduse põhimõttele kahtluse alla seada ka liidu õiguse olemuse säilimise, mis on tagatud ELTL artiklis 267 ette nähtud

¹ Ühelt poolt Belgia Kuningriigi valitsuse ja Luksemburgi Suurhertsogiriigi valitsuse ning teiselt poolt Poola Rahvavabariigi valitsuse vahel 19. mail 1987 allakirjutatud investeeringute vastastikuse soodustamise ja kaitse ning kirjavahetuse leping.

² Kahepoolse investeerimislepingu artikkel 9.

³ 6. märtsi 2018. aasta kohtuotsus Achmea, [C-284/16](#) (vt ka [pressiteade nr 26/18](#)).

eelotsusemenetlusega. Seetõttu ei ole kõnealune klausel kooskõlas ELL artikli 4 lõike 3 esimeses lõigus sätestatud lojaalse koostöö põhimõttega ja kahjustab liidu õiguse autonoomiat, mida on tunnustatud muu hulgas ELTL artiklis 344.

Teiseks tõdes Euroopa Kohus, et kui lubada liikmesriigil anda vaidlus, mis võib puudutada liidu õiguse kohaldamist või tõlgendamist, lahendamiseks vahekohtule, millel on samad tunnused nagu vahekohtul, mis on ette nähtud sellises vahekohtuklauslis, mis on liidu õigusega vastuolu tõttu tühine, selle klausliga samasisulise *ad hoc* vahekohtukokkuleppe sõlmimise teel, tooks see tegelikult kaasa kõrvalehoidmise kohustustest, mis tulenevad sellele liikmesriigile aluslepingutest ja eriti eespool viidatud artiklitest.

Nimelt tekitaks kõigepealt selline *ad hoc* vahekohtukokkuleppe vaidluse suhtes, mille raames kokkuleppe sõlmiti, samu tagajärgi nagu need, mis tulenevad kõnealusest vahekohtuklauslist. Kokkuleppe mõte oleks just asendada see klausel, et säilitada selle tagajärjed selle tühisusest hoolimata.

Seejärel ei ole asjaomase liikmesriigi kohustuste täitmisest kõrvalehoidmise tagajärjed vähem tõsised põhjusel, et tegemist on üksiku juhtumiga. Sellist õiguslikku lähenemisviisi võidakse nimelt kasutada arvukates vaidlustes, mis võivad puudutada liidu õiguse kohaldamist ja tõlgendamist, kahjustades seega korduvalt liidu õiguse autonoomiat.

Lisaks võiks iga vahekohtumenetluse algatamise taotlust, mis esitatakse liikmesriigile tühise vahekohtuklausli alusel, käsitada vahekohtusse pöördumise ettepanekuna ja seda riiki võiks seega pidada ettepanekuga nõustunuks ainuüksi seetõttu, et ta ei esitanud *ad hoc* vahekohtukokkuleppe olemasolu eitamiseks konkreetseid argumente. Niisuguse olukorra tagajärjel jääks aga kehtima selle liikmesriigi poolt liidu õigust rikkudes võetud ja seega tühine kohustus nõustuda selle vahekohtu pädevusega, kelle poole on pöördutud.

Lõpetuseks tuleneb nii kohtuotsusest Achmea kui ka liidu õiguse esimuse põhimõttest ja lojaalse koostöö põhimõttest, et **lisaks sellele, et liikmesriigid ei või võtta endale kohustust jätta liidu kohtusüsteemist välja vaidlused, mis võivad puudutada liidu õiguse kohaldamist ja tõlgendamist, on liikmesriigid juhul, kui niisugune vaidlus on antud lahendamiseks vahekohtule tulenevalt selle õigusega vastuolus olevast kohustusest, kohustatud vaidlustama vahekohtuklausli või selle *ad hoc* vahekohtukokkuleppe kehtivuse, mille alusel vahekohtu poole pöörduti⁴.**

Seega oleks liikmesriigi mis tahes katse kõrvaldada vahekohtuklausli tühisus teise liikmesriigi investoriga lepingu sõlmimise teel vastuolus kohustusega vaidlustada vahekohtuklausli kehtivus ja võiks seega muuta selle lepingu aluse enda õigusvastaseks, kuna see oleks vastuolus liidu õiguskorda reguleerivate sätete ja aluspõhimõtetega.

Seetõttu järeldas Euroopa Kohus, et **liikmesriigi kohus peab tühistama vahekohtuotsuse, mis on tehtud liidu õigust rikkuva vahekohtukokkuleppe alusel.**

MÄRKUS: Eelotsusetaotlus võimaldab liikmesriikide kohtutel taotleda kohtuvaidluste lahendamisel Euroopa Kohtult liidu õiguse tõlgendamist või liidu õigusakti kehtivuse üle otsustamist. Euroopa Kohus ei lahenda riigisisest kohtuvaidlust. Kohtuasja lahendamine kooskõlas Euroopa Kohtu otsusega on liikmesriigi kohtu ülesanne. Euroopa Kohtu otsus on ühtlasi siduv ka teistele liikmesriikide kohtutele, kes lahendavad sarnast probleemi.

Ajakirjandusele mõeldud mitteametlik dokument, mis ei ole Euroopa Kohtule siduv.

Otsuse [terviktekst](#) on CURIA veebileheküljel alates selle kuulutamise päevast.

Täiendavat teavet annab Gitte Stadler, ☎ (+352) 4303 3127

⁴ Seda järeldust kinnitab ka Euroopa Liidu liikmesriikide vaheliste kahepoolsete investeerimislepingute lõpetamise lepingu (ELT 2020, L 169, lk 1) artikli 7 punkt b.